

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА**

ІВАНЦОВА ОКСАНА ВЯЧЕСЛАВІВНА

УДК 343.98 (477)

**КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ
РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У ГАЛУЗІ ЦУКРОВОГО
ВИРОБНИЦТВА**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор
Пчолкін Валерій Дмитрович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
факультету № 6.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Назаров Віктор Володимирович,
Академія адвокатури України, професор
кафедри кримінального процесу та
криміналістики;

кандидат юридичних наук, доцент
Дрозд Валентина Георгіївна,
Державний науково-дослідний інститут МВС
України, провідний науковий співробітник
2-го науково-дослідного відділу науково-
дослідної лабораторії з проблем правового та
організаційного забезпечення діяльності.

Захист відбудеться «9» лютого 2018 року о «10» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.051.30 у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 6, ауд. 431.

З дисертацією можна ознайомитись у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Автореферат розісланий «5» січня 2018 року.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Д. С. Слінько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток України як суверенної, демократичної і правової держави передбачає надійний опір негативним явищам і чинникам, що реально загрожують безпеці країни. Актуальним завданням правоохоронних органів є захист економічних інтересів громадян, суб'єктів господарювання та держави від злочинних посягань. Політичні, економічні й соціальні перетворення останніх років в Україні, природно, не могли оминути продовольчу сферу, зокрема виробництво цукру. Вирішення проблеми продовольчої безпеки неможливе без вжиття ефективних заходів протидії злочинам, що вчиняються у галузі цукрового виробництва. Протягом останніх років простежується стійка тенденція загального кількісного зростання злочинів економічної спрямованості у продовольчій сфері, зокрема і у галузі цукрового виробництва. Майже половина виявлених злочинів проти власності у сфері господарської та службової діяльності є тяжкими і особливо тяжкими. При цьому дуже високою є їх латентність.

За матеріалами статистичної звітності Генеральної прокуратури України у 2016 році виявлено 450 злочинів, з яких особливо тяжких – 16, тяжких – 200, середньої тяжкості – 91. Серед них злочинів, пов'язаних із привласненням, розтратою майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 115, злочинів, вчинених у сфері господарської діяльності – 92, службової діяльності – 60. Облікованими злочинами завдано матеріальних збитків на суму понад 1013 тис. грн, з яких 638,68 тис. грн відшкодовано.

Також протягом січня-листопада 2017 року виявлено 464 злочини, з яких особливо тяжких – 17, тяжких – 202, середньої тяжкості – 100. Злочинів, пов'язаних із привласненням, розтратою майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 139, а також 93 злочини вчинено у сфері господарської діяльності, 54 – службової діяльності. Облікованими злочинами завдано матеріальних збитків на суму понад 4099,61 тис. грн, з яких 3837,67 тис. грн відшкодовано.

Протидія злочинам економічної спрямованості, зокрема у галузі цукрового виробництва, вимагає вдосконалення відповідної методики їх розслідування, від формування якої залежить ефективність досудового розслідування.

У криміналістичній літературі дослідження проблем методики розслідування окремих видів злочинів здійснювали такі вчені як Л.І. Аркуша, В.П. Бахін, В.Д. Берназ, Р.С. Белкін, А.Ф. Волобуєв, М.В. Даньшин, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, І.І. Когутич, О.Н. Колесніченко, В.О. Коновалова, В.П. Корж, В.В. Лисенко, В.Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'янчиков, В.О. Малярова, Г.А. Матусовський, В.Д. Пчолкін, Р.Л. Степанюк, В.В. Тіщенко, К.О. Чаплинський, С.С. Чернявський, В.Ю. Шепітько, Б.В. Щур, О.О. Юхно та ін. Наукові здобутки зазначених учених стали методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження, оскільки ними розроблено вагомі рекомендації

і пропозиції щодо вдосконалення окремих методик розслідування злочинів, зокрема злочинів економічної спрямованості.

В умовах проведення правової реформи створено сучасну парадигму досудового розслідування. Кримінальний процесуальний кодекс України та внесені зміни до чинного законодавства передбачають нові підходи до виявлення та розслідування злочинів. А тому слідча практика повинна бути забезпечена новітніми теоретичними узагальненнями й практичними рекомендаціями щодо методики розслідування злочинів, зокрема і у галузі цукрового виробництва. Саме тому визначення криміналістичної характеристики та класифікації злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва, а також особливостей розслідування в сучасних умовах на рівні дисертаційного дослідження становить науковий інтерес. Це вказує на актуальність і своєчасність теми наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності ОВС України на період 2015–2019 років, затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 року № 275 (пункти 7.6, 7.18, 7.22 додатка 7); згідно із Пріоритетними напрямами наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2015–2019 років, схваленими на засіданні Вченої ради ХНУВС 23 лютого 2016 року (пункт 7.29 протоколу № 2), а також науково-дослідної теми Харківського національного університету внутрішніх справ «Теоретичні та практичні основи формування і реалізації криміналістичних методик розслідування злочинів», зареєстрованої в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації на 2014–2018 рр. за № 0113U008198. Тему дисертації затверджено Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ (протокол №13 від 22 грудня 2015 року).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у формуванні криміналістичної характеристики та визначенні особливостей розслідування злочинів економічної спрямованості у галузі цукрового виробництва, а також розробці пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення досудового розслідування. Для її досягнення необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити стан злочинності та її детермінанти у галузі цукрового виробництва;
- окреслити наукові підходи щодо криміналістичної класифікації економічних злочинів, зокрема тих, що вчиняються у галузі цукрового виробництва;
- визначити особливості криміналістичної характеристики злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва, і кореляційні зв'язки між її елементами;
- розглянути організаційні засади та тактичні завдання досудового розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва;

- встановити особливості слідчих ситуацій і формування версій під час розслідування злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва;
- дослідити питання організації взаємодії слідчих з оперативними підрозділами, контролюючими органами під час розслідування злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва;
- охарактеризувати специфіку проведення першочергових слідчих (розшукових) дій з урахуванням особливостей розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва;
- визначити особливості підготовки та проведення негласних слідчих (розшукових) дій з метою найбільш швидкого, повного і неупередженого розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва;
- обґрунтувати можливості проведення судових експертиз у кримінальному провадженні щодо розслідування злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва.

Об'єктом дослідження є сукупність правовідносин, що виникають під час досудового розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва.

Предмет дослідження становить криміналістична характеристика та особливості розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва.

Методи дослідження. Методами наукового дослідження обрано як загальнонаукові (діалектичний, історичний, системно-структурний аналіз), так і спеціальні (порівняльно-правовий, логіко-юридичний, функціональний, статистичний, моделювання, аналогія, економіко-правовий) методи пізнання. Діалектичний метод дозволив визначити предмет дослідження в процесі розвитку з урахуванням тих чинників, що впливають на його сутність (підрозділи 1.1–1.3). Історичний метод сприяв дослідженню процесу становлення та розвитку вчення про криміналістичну характеристику та криміналістичну класифікацію злочинів, типізацію слідчих ситуацій і слідчі версії (підрозділи 1.2, 1.3, 2.2.). Метод системно-структурного аналізу застосовувався під час розробки структури криміналістичної класифікації злочинів та елементів криміналістичної характеристики, а також аналізу кореляційних зв'язків між ними (підрозділ 1.2, 1.3). За допомогою порівняльно-правового методу здійснено аналіз кримінальних правопорушень економічної спрямованості, що вчиняються у галузі цукрового виробництва (підрозділи 1.1, 1.3). Аналогію використано під час встановлення подібності в деяких сторонах, властивостях, ознаках злочинів, які належать до категорії економічних, що вчиняються у галузі цукрового виробництва (підрозділ 1.3); статистичний метод дозволив показати динаміку вчинення злочинів (підрозділ 1.1); метод моделювання використано під час розробки алгоритму дій слідчого та оперативного працівника на стадії досудового розслідування (підрозділи 3.1, 3.2); економіко-правовий метод застосовувався для розробки пропозицій і рекомендацій щодо підготовки і проведення судово-економічної експертизи (підрозділ 3.3).

Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України; міжнародно-правових актів, ратифікованих Верховною Радою України; кримінального, кримінального процесуального законодавства України, інших законів та підзаконних нормативно-правових актів.

Інформаційну та емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані про стан та результати роботи правоохоронних органів за 2012–2017 рр.; узагальнені результати вивчення 116 кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері виробництва цукру; 65 вироків судів, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень, за кримінальними провадженнями розглянутої категорії; узагальнені дані анкетування 224 слідчих Національної поліції України.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена тим, що в дисертації з використанням сучасних досягнень криміналістики розроблено криміналістичну характеристику та розглянуто особливості досудового розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва, а також сформульовано рекомендації щодо її реалізації відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

у перше:

– досліджено стан злочинності у галузі цукрового виробництва та її детермінанти, висвітлено роль у протидії економічним злочинам підрозділів Національної поліції України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного антикорупційного бюро України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Державної аудиторської служби України, електронної системи державних закупівель «ПроЗорро»;

– охарактеризовано специфіку проведення першочергових слідчих (розшукових) дій з урахуванням особливостей розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва та надано рекомендації щодо проведення огляду місця події, огляду документів, допиту, обшуку, слідчого експерименту;

– визначено особливості підготовки та проведення судово-товарознавчої, судово-економічної (бухгалтерської), а також деяких інших видів криміналістичних експертиз – почеркознавча, трасологічна, матеріалів, речовин і виробів (харчових продуктів) під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва;

удосконалено:

– криміналістичну характеристику злочинів у галузі цукрового виробництва та до її основних структурних елементів віднесено: спосіб вчинення злочину; сліди злочину; предмет посягання; особу злочинця; місце, обстановку та час учинення злочину. Зазначено, що на кореляційні зв'язки між елементами криміналістичної характеристики впливають особливості технологічного процесу виробництва цукру та способи вчинення злочинів;

– питання організації взаємодії слідчих з оперативними підрозділами, контролюючими органами під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва і висвітлено роль органів державного фінансового контролю у виявленні причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів;

– окремі питання, пов'язані з особливостями підготовки та проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва, за результатами чого надано рекомендації слідчим та оперативним підрозділам Національної поліції України щодо алгоритму дій з їх проведення;

дістали подальшого розвитку:

– розуміння, що в основу криміналістичної класифікації злочинів у галузі цукрового виробництва мають бути покладені такі елементи: а) об'єкт злочину – за місцем вчинення злочину (підприємства галузі виробництва цукру); за характером безпосереднього предмета посягання (цукрові буряки, цукор, а також кошти, отримані за рахунок протиправної діяльності); б) об'єктивна сторона – специфіка способів вчинення злочинів, пов'язана з технологією цукроваріння та особливостями бухгалтерського обліку сировини та готової продукції; в) суб'єкт злочину – посадові та матеріально-відповідальні особи цукровиробничих підприємств, що за своїми функціональними обов'язками мають доступ до коштів та матеріальних цінностей; г) суб'єктивна сторона – вчинені із заздалегідь обдуманим умислом, з корисливим мотивом та організованою групою осіб;

– організаційні засади розслідування, до яких віднесено залучення необхідних сил і засобів, налагодження взаємодії, планування, керівництво та координацію дій учасників розслідування, а також спеціальні завдання досудового розслідування злочинів, серед яких: встановлення фактів передачі у виробництво неврахованої сировини та її переробки; виявлення прихованих надлишків цукрових буряків, цукру і пакувальних матеріалів; дотримання вимог технологічного процесу або встановлення факту його порушення;

– характеристика слідчих ситуацій початкового етапу розслідування, серед яких: затримання на місці вчинення злочину матеріально-відповідальних осіб; встановлення під час ревізії недостачі сировини або готової продукції; виявлення надлишків на складах; встановлення фактів виготовлення недоброякісного цукру, а також відповідно до наведених ситуацій висування слідчих версій про особу злочинця, способи вчинення та приховування злочину, причини, що сприяють привласненню сировини та готової продукції.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані та обґрунтовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції становлять науковий і практичний інтерес та надалі можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальшого удосконалення розробки теорії криміналістики, тактики та методики розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва;

– у практичній діяльності – як рекомендації, спрямовані на оптимізацію діяльності слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва (акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність слідчого управління ГУНП в Харківській області від 17 жовтня 2017 року);

– в освітньому процесі – під час викладання курсів «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Судова експертиза», «Особливості кваліфікації та розслідування злочинів економічної спрямованості», підготовці підручників, навчальних та довідкових посібників, методичних матеріалів (акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес Харківського національного університету внутрішніх справ від 30 серпня 2017 року).

Особистий внесок здобувача полягає в тому, що дисертаційне дослідження виконано на основі досліджень автора, а всі сформульовані в ньому положення й висновки обґрунтовані автором особисто.

У статті «Криміналістична характеристика злочинів, що вчиняються у сфері економічної діяльності» (В.Д. Пчолкін, О.В. Іванцова) здобувачем проаналізовано існуючі наукові погляди щодо поняття криміналістичної характеристики та досліджено особливості її складових елементів, характерних для злочинів у сфері економічної діяльності.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження були оприлюднені та обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях: «Проблеми сучасної юридичної науки очима молодих учених» (м. Харків, 16 квітня 2015 року); «Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави» (м. Харків, 20 листопада 2015 року); «Юридична наука та практика: виклики сучасних євроінтеграційних процесів» (м. Братислава, Словенська Республіка, 27-28 листопада 2015 року); «Нова перспектива європейської інтеграції Молдови і України: правові аспекти» (м. Кишинів, Молдова, 25–26 березня 2016 року); «Актуальні проблеми сучасної науки в дослідження молодих учених» (м. Харків, 17 травня 2016 року); «Пріоритетні завдання та стратегія розвитку юридичної науки в світі науки» (м. Сладковічево, Словенська Республіка, 28–29 жовтня 2016 року); «Актуальні проблеми правової науки і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції» (м. Суми, 20–21 травня 2017 року); «Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність майбутнє» (м. Одеса, 19 травня 2017 року); «Інноваційні наукові дослідження правового регулювання публічного адміністрування» (м. Люблін, Республіка Польща, 16–17 червня 2017 року).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у шести наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях з юридичних наук (з них одна – у науковому фаховому виданні

іноземної держави, одна – у співавторстві) та дев'яти тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура роботи зумовлена метою, завданнями, предметом і логікою дослідження. Дисертація складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що включають у себе дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (302 найменування) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 251 сторінку, із них 178 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі подано загальну характеристику дисертації, обґрунтовано вибір та актуальність теми, ступінь її розробленості, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання та методи дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їх практичне значення, особистий внесок здобувача, а також форми апробації та впровадження їх у практику, наведено дані про структуру дисертації.

Розділ 1 «Криміналістична класифікація та характеристика злочинів, що вчинюються у галузі цукрового виробництва» складається з трьох підрозділів, у яких охарактеризовано криміногенну обстановку та детермінанти злочинності у зазначеній галузі, а також питання, пов'язані з криміналістичною характеристикою та класифікацією злочинів.

У підрозділі 1.1 «Галузь цукрового виробництва як об'єкт криміналістичного дослідження» охарактеризовано сучасний стан розвитку цієї галузі та негативні тенденції, що спостерігаються на тлі кризових явищ в економіці. Визначено та розглянуто групи детермінант злочинності, що притаманні галузі цукрового виробництва, серед яких: соціально-економічні, організаційно-управлінські, правові, соціально-психологічні, технічні.

Встановлено, що крім зазначених вище груп детермінант на зростання економічної злочинності значною мірою впливає тінізація економіки, що виступає одним із джерел фінансування організованих злочинних формувань та є основою економічної злочинності. У зв'язку з цим у сучасних умовах державою посилюється контроль за тінізацією економіки, корупційними проявами шляхом реформування законодавства, створення нових та реорганізації існуючих контролюючих органів, зокрема Національного агенства з питань запобігання корупції, Національного антикорупційного бюро, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Державної аудиторської служби України, електронної системи державних закупівель «ПроЗорро». У роботі визначено їх роль і місце у подоланні проявів корупції, протидії економічній злочинності, зокрема і в галузі цукрового виробництва.

У підрозділі 1.2 «Криміналістична класифікація злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва» автором розкрито сутність і визначено її структуру. Доведено, що криміналістична класифікація злочинів є своєрідним методом наукового пізнання, який створює умови для реалізації інших методів криміналістичного дослідження, має безпосередній вихід на

практичну діяльність органів досудового слідства, впливає на ефективність виявлення та розслідування злочинів.

Проаналізовано існуючі наукові теорії щодо криміналістичної класифікації злочинів (Р.С. Белкін, Л.В. Бертовський, Г.С. Гарбуз, В.П. Корж, В.Є. Корноухов, В.О. Образцов) та встановлено, що в її основі знаходиться кримінально-правова класифікація злочинів. Визначено, що найбільш розповсюдженим є твердження щодо віднесення до категорії злочинів економічної спрямованості тих, що вчиняються проти власності, у сферах господарської та службової діяльності.

Висловлено авторську позицію, відповідно до якої в основу класифікації злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва, мають бути покладені такі елементи: а) об'єкт злочину – за місцем вчинення злочину (підприємства галузі виробництва цукру); за характером безпосереднього предмета посягання (цукрові буряки, цукор, а також кошти, отримані за рахунок протиправної діяльності); б) об'єктивна сторона – специфіка способів вчинення злочинів у зазначеній галузі пов'язана з технологією цукроваріння та особливостями бухгалтерського обліку сировини (цукровий буряк) та готової продукції (цукор-пісок, цукор-рафінад); в) суб'єкт злочину – це посадові та матеріально-відповідальні особи цукровиробничих підприємств, що за своїми функціональними обов'язками мають доступ до коштів та матеріальних цінностей; г) суб'єктивна сторона – вчинені із заздалегідь обдуманим умислом, з корисливим мотивом та організованою групою осіб.

Підсумовано, що визначення криміналістичної класифікації злочинів у галузі цукрового виробництва сприятиме формуванню криміналістичної характеристики, розробці та будуванню системи окремих криміналістичних методик.

У підрозділі 1.3 «Криміналістична характеристика злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва» визначено, що вона є системою відомостей про криміналістично значущі ознаки злочинів певного виду, відображає закономірні зв'язки між її елементами і слугує побудові та перевірці слідчих версій у розслідуванні злочинів.

До основних елементів криміналістичної характеристики злочинів у галузі цукрового виробництва автором віднесено: спосіб вчинення злочину; сліди злочину; предмет посягання; особу злочинця; місце, обстановку та час вчинення злочину. Під час аналізу архівних кримінальних проваджень та під час анкетування слідчих Національної поліції України отримано дані про виявлення ознак злочинів на таких етапах виробництва цукру: 1) постачання (заготівля) цукрових буряків – 20,1 %; 2) зберігання цукрових буряків – 8,6 %; 3) виробництво готової продукції (цукор-сирець, цукор-пісок, цукор-рафінад) – 26,3 %; 4) реалізація готової продукції – 45 %.

Розглянуто кореляційні зв'язки між елементами криміналістичної характеристики і наголошено, що знання особливостей технологічного процесу цукроваріння та способів вчинення злочинів має важливе значення

для встановлення слідів злочину і особи злочинця. До типових зв'язків елементів криміналістичної характеристики віднесено такі: а) місце злочину – особа злочинця; б) предмет посягання – особа злочинця; в) спосіб вчинення злочину – коло осіб, причетних до злочину.

Зазначено, що місце, обстановка та час вчинення злочину зумовлені специфікою фінансово-господарської діяльності цукровиробничого підприємства, особливістю технологічного процесу виготовлення цукру, що має тісний зв'язок зі способом вчинення злочину.

Розділ 2 «Організаційні засади розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва» містить три підрозділи, у яких показано, що ефективність організації розслідування пов'язана з визначенням завдань, типових слідчих ситуацій, формуванням версій, форм та принципів взаємодії слідчих з оперативними підрозділами й іншими контролюючими органами.

У підрозділі 2.1 *«Організаційні засади і тактичні завдання розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва»* обґрунтовано, що їх визначення впливає на ефективність та об'єктивність проведення досудового розслідування. Запропоновано до організаційних засад віднести: залучення необхідних сил і засобів; налагодження взаємодії; планування; керівництво та координацію дій учасників розслідування. Визначено, що завдання розслідування злочинів є певними орієнтирами у пізнавальній діяльності слідчого, що впливають на вибір методики розслідування і тактику слідчого на певному етапі.

Наголошено, що під час досудового розслідування необхідно вирішувати як загальні завдання, що притаманні розслідуванню всіх видів злочинів, так і спеціальні, які обумовлюються особливостями кримінального провадження. Серед спеціальних завдання розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва виділяють такі: встановлення фактів переробки неврахованих цукрових буряків; виявлення прихованих надлишків цукру і пакувальних матеріалів; дотримання вимог технологічного процесу працівниками підприємства або встановлення фактів його порушення.

Підсумовано, що сутність окремих завдань визначається специфікою злочинів у галузі цукрового виробництва, яка обумовлена характером господарської діяльності, особливостями технології виробництва, системою звітності й контролю.

У підрозділі 2.2 *«Особливості слідчих ситуацій та формування версій під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва»* визначено слідчі ситуації, що виникають на початковому етапі розслідування злочинів.

На основі проведеного анкетування слідчих та аналізу практики розслідування злочинів, вчинених у галузі цукрового виробництва, виділено такі типові слідчі ситуації: а) затримання на місці злочину матеріально-відповідальних осіб, які викрали цукровий буряк або цукор; б) встановлення під час ревізії недостачі сировини або готової продукції; в) виявлення надлишків цукрового буряку, напівфабрикатів та цукру на складах або

підприємствах цукровиробничої галузі; г) встановлення фактів випуску недоброякісного цукру.

Відповідно до наведених ситуацій можуть висуватися слідчі версії, зокрема про особу злочинця, способи вчинення та приховування злочину, причини, що сприяють привласненню сировини і готової продукції. Наголошено, що висунення версій перебуває у прямій залежності від тієї чи іншої слідчої ситуації, що відображена в матеріалах кримінального провадження.

Акцентовано увагу на тому, що побудова версій складає основу планування, що визначається за результатом аналізу вихідних даних на початковому етапі розслідування та складовими слідчої ситуації. Виділено чотири основні етапи розслідування злочинів: 1) вирішення питання щодо відкриття кримінального провадження та внесення відомостей до ЄРДР; 2) початковий етап розслідування та проведення першочергових слідчих (розшукових) дій; 3) подальший етап розслідування; 4) закінчення досудового розслідування (заклучний етап).

Планування перебуває в залежності від аналізу способів учинення злочинів і тих слідчих ситуацій, які виникають на початковому етапі розслідування.

У підрозділі 2.3 *«Організація взаємодії слідчих з оперативними підрозділами та іншими контролюючими органами при виявленні та розслідуванні злочинів у галузі цукрового виробництва»* розглянуто засади взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час розслідування злочинів, що знайшли своє відображення в Кримінальному процесуальному кодексі України та відомих нормативно-правових актах. Проаналізовано погляди науковців (В.О. Коновалої, В.Д. Пчолкіна, М.В. Салтевського, Р.Л. Степанюка, В.Ю. Шепітька та ін.) щодо форм, принципів та сутності взаємодії.

Зазначено, що основним завданням взаємодії правоохоронних органів з іншими контролюючими органами України є попередження, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, притягнення до встановленої законом відповідальності осіб, що їх учинили, відшкодування завданої шкоди, відновлення порушених прав та інтересів громадян і юридичних осіб. Вона створює необхідну передумову для своєчасного виявлення і розслідування економічних злочинів, зокрема на підприємствах галузі цукрового виробництва України.

Розглянуто роль органів державного фінансового контролю у виявленні причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів на підприємствах з виробництва цукру. Наголошено на необхідності приведення у відповідність чинного законодавства, що регулює взаємодію органів державного фінансового контролю з правоохоронними органами, задля більш ефективного контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, ефективним використанням коштів і майна та ін., що в свою чергу зменшить кількість

злочинів економічної спрямованості на ринку продовольства, зокрема у галузі цукрового виробництва.

Підсумовано, що належний рівень взаємодії слідчих з оперативними підрозділами та іншими контролюючими органами при виявленні та розслідуванні злочинів у галузі цукрового виробництва відіграє особливо важливу роль, особливо на першочергових етапах проведення слідчих (розшукових) дій.

Розділ 3 «Особливості окремих слідчих дій під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва» містить три підрозділи, в яких розглянуто специфіку проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також особливості підготовки судових експертиз.

У підрозділі 3.1 «Особливості проведення першочергових слідчих (розшукових) дій в ході розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва» акцентовано увагу на тому, що ефективність розслідування кримінальних проваджень залежить від своєчасного призначення та якісного проведення слідчих (розшукових) дій, які є найбільш доцільними.

Автором розглянуто особливості проведення слідчих (розшукових) дій з урахуванням специфіки розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва. Надано пропозиції щодо ефективного проведення огляду місця події, огляду документів, допиту, обшуку, слідчого експерименту, що були відображені в методичних рекомендаціях, підготовлених за участю дисертанта та впроваджених у практичну діяльність підрозділів Національної поліції в Харківській області.

Зокрема зазначено, що до завдань огляду документів віднесено вивчення, аналіз та зіставлення установленної номенклатурою документації підприємства галузі цукрового виробництва, що дозволяють виявити суперечності, невідповідності, виправлення, підчистки та інші сліди дій, спрямованих на фальсифікацію документів. Розглянуто особливості допиту осіб, причетних до вчинення злочинів, що зумовлені процесуальним становищем допитуваного, займаною ним посадою, зацікавленістю в результатах справи, індивідуальними особливостями особи. З'ясовано, що під час проведення слідчого експерименту під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва бажано залучати таких спеціалістів, що володіють знаннями у галузі цукроваріння.

Наголошено, що слідчі повинні враховувати особливості системи документообігу та контролю на підприємствах цукрової галузі, організацію технологічного та виробничого процесу цукроваріння під час проведення слідчих (розшукових) дій.

У підрозділі 3.2 «Особливості підготовки та проведення негласних слідчих (розшукових) дій в ході розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва» розглянуто найбільш ефективні під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва негласні слідчі (розшукові) дії.

Визначено, що під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва доцільно проводити: обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; спостереження за особою, річчю або місцем; аудіо-, відеоконтроль місця; негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження. Залежно від мети, на досягнення якої спрямовані ці дії, останні можуть бути класифіковані за трьома напрямками: 1) одержання даних, що можуть бути використані при доказуванні; 2) збір додаткових даних інформаційного характеру; 3) подолання (нейтралізація) протидії досудовому розслідуванню.

Надано рекомендації слідчим і оперативним підрозділам Національної поліції України щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які найбільш доцільно застосовувати під час виявлення і розслідування злочинів галузі цукрового виробництва.

У підрозділі 3.3 *«Особливості призначення та проведення судових експертиз в ході розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва»* зазначено, що національна система контролю якості харчових продуктів неможлива без вжиття ефективних заходів щодо перевірки харчової продукції та дотримання виробниками нормативно-технічних документів у сфері безпечності продовольчих товарів.

Розглянуто особливості призначення та проведення судово-товарознавчої, судово-економічної (експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності), а також деяких інших видів криміналістичних експертиз – почеркознавча, трасологічна, матеріалів, речовин і виробів (харчових продуктів). Автором наголошено, що проведення будь-якої з перелічених вище експертиз під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва має здійснюватися з урахуванням технологічного процесу та особливостей виробництва, постачання, зберігання цукру, що регулюється державними стандартами України. Надано скорочений опис технології виробництва цукру, а також проаналізовано державні стандарти, встановлені для цукрової галузі України.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні криміналістичної характеристики та особливостей розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Основні з них такі:

1. В економіці України галузь цукрового виробництва є стратегічно важливою галуззю сфери харчового виробництва, що має великий вплив на економічний стан суспільства та на продовольчу безпеку країни. Економічна криза, складна політична ситуація в східних регіонах країни, скорочення промислового використання цукру, зниження

платоспроможності населення суттєво вплинули на галузь виробництва цукру в Україні. Аналіз ситуації, що склалась в економіці держави, свідчить про посилення впливу криміногенних чинників на стан економіки та перспективи її розвитку. У сфері харчового виробництва існують певні детермінанти, які традиційно поділяють на такі групи: соціально-економічні, організаційно-управлінські, правові, соціально-психологічні, технічні. Державою посилюється контроль за тінізацією економіки, корупційними проявами шляхом реформування законодавства, створення нових та реорганізація існуючих контролюючих органів, зокрема Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного антикорупційного бюро, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Державної аудиторської служби України, електронної системи державних закупівель «ПроЗорро».

2. Аналіз наукових підходів щодо криміналістичної класифікації економічних злочинів дає змогу дійти висновку про те, що в її основі містяться кримінально-правова класифікація злочинів. В основу класифікації злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва, мають бути покладені наступні елементи: а) об'єкт злочину – за місцем вчинення злочину (підприємства галузі виробництва цукру); за характером безпосереднього предмета посягання (цукрові буряки, цукор, а також кошти, отримані за рахунок протиправної діяльності); б) об'єктивна сторона – специфіка способів вчинення злочинів у зазначеній галузі, пов'язана з технологією цукроваріння та особливостями бухгалтерського обліку сировини (цукровий буряк) та готової продукції (цукор-пісок, цукор-рафінад); в) суб'єкт злочину – це посадові та матеріально-відповідальні особи цукровиробничих підприємств, що за своїми функціональними обов'язками мають доступ до коштів та матеріальних цінностей; г) суб'єктивна сторона – вчинені із заздалегідь обдуманим умислом, з корисливим мотивом та організованою групою осіб.

3. Криміналістична характеристика злочинів економічної спрямованості, що вчиняються у галузі цукрового виробництва є науковою категорією, яка має важливе теоретичне та практичне значення для процесу розслідування, оскільки дозволяє сформулювати типові версії вчиненого злочину та визначити шляхи і способи їх перевірки. Аналіз наукових публікацій свідчить про те, що науковці, визначаючи поняття криміналістичної характеристики, роблять акцент на основних ознаках злочину, до яких відносять: спосіб вчинення злочину; сліди злочину; предмет посягання; особу злочинця; місце, обстановку та час вчинення злочину. До кореляційних зв'язків між елементами криміналістичної характеристики відносять такі: а) місце злочину – особа злочинця; б) предмет посягання – особа злочинця; в) спосіб вчинення злочину – коло осіб, причетних до злочину. Знання особливостей технологічного процесу цукроваріння та способів вчинення злочинів має важливе значення для встановлення слідів злочину та особи злочинця.

4. Визначення організаційних засад і тактичних завдань впливає на ефективність та об'єктивність проведення досудового розслідування

злочинів у галузі цукрового виробництва. До організаційних основ відносять: залучення необхідних сил і засобів; налагодження взаємодії; планування; керівництво та координацію дій учасників розслідування. Тактичні завдання розслідування злочинів є певними орієнтирами в пізнавальній діяльності слідчого, що впливають на вибір методики розслідування і тактику слідчого на певному етапі. Під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва необхідно вирішувати як загальні завдання, що притаманні розслідуванню всіх видів злочинів, так і спеціальні завдання, серед яких виділяють: встановлення фактів переробки неврахованих цукрових буряків; виявлення прихованих надлишків цукру і пакувальних матеріалів; дотримання вимог технологічного процесу працівниками підприємства або встановлення фактів його порушення.

5. Особливу актуальність має питання щодо дослідження слідчих ситуацій, що виникають під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва. Найбільш типовими слідчими ситуаціями є: а) затримання на місці злочину матеріально відповідальних осіб, які викрали цукровий буряк або цукор; б) встановлення під час ревізії недостачі сировини або готової продукції; в) виявлення неврахованого цукрового буряку та цукру на складах або підприємствах цукровиробничої галузі; г) встановлення фактів випуску недоброякісного цукру. Відповідно до наведених ситуацій можуть висуватися слідчі версії, зокрема про особу злочинця, способи вчинення та приховування злочину, причини, що сприяють привласненню сировини і готової продукції. Висунення версій перебуває у прямій залежності від тієї чи іншої слідчої ситуації, що відображена в матеріалах кримінального провадження. Побудова версій складає основу планування, що перебуває в залежності від аналізу способів учинення злочинів і тих слідчих ситуацій, які виникають на початковому етапі розслідування.

6. Задля більшої ефективності протидії вчиненню кримінальних правопорушень на допомогу правоохоронним органам приходять інші органи державної влади, що мають контролюючі функції, чиї працівники мають глибокі знання специфіки певної галузі економіки та можуть надати допомогу при виявленні та розслідуванні економічних злочинів. Основним завданням взаємодії є попередження, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, притягнення до встановленої законом відповідальності осіб, що їх учинили, відшкодування завданої шкоди, відновлення порушених прав та інтересів громадян і юридичних осіб. Вона створює необхідну передумову для своєчасного виявлення і розслідування економічних злочинів, зокрема на підприємствах галузі цукрового виробництва України. Крім того, значною є роль органів державного фінансового контролю у виявленні причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів на підприємствах з виробництва цукру. Аналіз існуючого законодавства свідчить про необхідність приведення його у відповідність для більш ефективного контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших

активів, ефективним використанням коштів та майна тощо, що в свою чергу знизить рівень злочинності у сфері економічної безпеки держави, а зокрема у галузі цукрового виробництва.

7. Ефективність досудового розслідування і судового розслідування кримінальних проваджень багато в чому залежить від законного, обґрунтованого, своєчасного призначення і якісного проведення слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування. При визначенні першочерговості слідчих (розшукових) дій важливо прогнозувати можливі результати проведення і відповідно до цього визначати їх найбільшу оптимальність. У дисертації висловлюються пропозиції щодо ефективного проведення огляду місця події, огляду документів, допиту, обшуку, слідчого експерименту, судової експертизи, що були відображені в методичних рекомендаціях, підготовлених та впроваджених у практичну діяльність підрозділів Національної поліції в Харківській області. Слідчі повинні враховувати особливості системи документообігу на підприємствах цукрової галузі, організацію технологічного та виробничого процесу цукроваріння під час проведення слідчих (розшукових) дій.

8. Негласні слідчі (розшукові) дії є різновидом слідчих дій, передбачених КПК України, що застосовуються компетентними особами для збирання, дослідження, оцінювання та використання доказів під час досудового розслідування. Під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва доцільно проводити такі негласні слідчі (розшукові) дії: обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; спостереження за особою, річчю або місцем; аудіо-, відеоконтроль місця; негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження. Залежно від мети, на досягнення якої спрямовані ці дії, останні можуть бути класифіковані за трьома напрямками: 1) одержання даних, що можуть бути використані при доказуванні; 2) збір додаткових даних інформаційного характеру; 3) подолання (нейтралізація) протидії досудовому розслідуванню.

9. Контроль якості продукції неможливо здійснювати без вжиття ефективних заходів щодо її перевірки та дотримання виробниками нормативно-технічних документів. Інформативною слідчою дією під час розслідування злочинів є судова експертиза, що спрямована на встановлення обставин справи шляхом проведення дослідження на основі спеціальних знань у науці, техніці, мистецтві чи ремеслі та дачі досвідченою особою висновку органам досудового розслідування або суду. Залежно від мети, етапу розслідування і слідчої ситуації під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва можуть бути призначені судово-товарознавча, судово-економічна (експертиза документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності), а також деякі інші види криміналістичних експертиз – почеркознавча, трасологічна, матеріалів, речовин і виробів (харчових продуктів). Проведення будь-якої експертизи під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва має здійснюватися з урахуванням

технологічного процесу та особливостей виробництва, постачання, зберігання цукру.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Іванцова О.В. Організація взаємодії слідчих з органами державного фінансового контролю при виявленні злочинів на підприємствах галузі цукрового виробництва / О.В. Іванцова // Право і безпека. – 2016. – № 4 (59) 2015. – С. 83–89.
2. Пчолкін В.Д., Іванцова О.В. Криміналістична характеристика злочинів, що вчинюються у сфері економічної діяльності / В.Д. Пчолкін, О.В. Іванцова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2016. – № 3 (74). – С.151–159.
3. Іванцова О.В. Особливості призначення та проведення судових експертиз в ході розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва / О.В. Іванцова // Науковий вісник публічного та приватного права : Збірник наукових праць. Випуск 6. – Т. 2. – К. : Науково-дослідний інститут публічного права, 2016. – С. 162–167.
4. Іванцова О.В. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій в ході розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва / О.В. Іванцова // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції – 2017. – № 2. – С. 97–101.
5. Іванцова О.В. Особливості проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва / О.В. Іванцова // Науковий вісник публічного та приватного права : Збірник наукових праць. Випуск 4. – К. : Науково-дослідний інститут публічного права, 2017. – С. 194–198.
6. Іванцова О. Детерминанти економічної преступності в сфері сахарного производства / О. Иванцова // Jurnalul juridic național: teorie și practică – 2017. – № 2 (24). – С. 187–191.
7. Іванцова О.В. The Criminalistical Characteristic of Crimes as one of the Grounds of Criminalistics in Ukraine / О.В. Іванцова // Проблеми сучасної юридичної науки очима молодих учених: Матеріали Всеукраїнської конференції, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, м. Харків, 16 квітня 2015 року – Харків: НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2015 – С. 24–26.
8. Іванцова О.В. Особливості виявлення злочинів, що вчиняються в сфері цукрового виробництва / О.В. Іванцова // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції – Харків, ХНУВС, 2015 – С. 310–313.
9. Ivantsova O.V. Features of Detection of Crimes in Sugar Production Industry / O.V. Ivantsova // Právna veda a prax: Výzvy moderných európskych integračných procesov – Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie – Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Bratislava, Slovenská republika, 27–28 novembra 2015 – S. 123–125.

10. Іванцова О.В. Питання реформування кримінального процесуального законодавства України в процесі євроінтеграції / О.В. Іванцова // *O nouă perspectivă a proceselor de integrare Europeană a Moldovei și Ucrainei: aspectul juridic : Materialele conferinței internaționale științifico-practice, 25-26- martie 2016 / com. org.: V. Bujor. – Chișinău : S. n., 2016 (Tipogr. «Cetatea de Sus»). – P. 188–191.*

11. Іванцова О.В. Особливості криміналістичної характеристики злочинів, що вчиняються у сфері економічної діяльності / О.В. Іванцова // *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженні молодих учених: Матеріали науково-практичної конференції (Харків, 17 травня 2016 року) – МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2016. – С.82–86.*

12. Іванцова О.В. Особливості призначення та проведення судових експертиз в ході розслідування злочинів, що вчиняються у сфері економічної діяльності / О.В. Іванцова // *Priority a strategie pre rozvoj právnej vedy vo svete vedy – Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckj-praktická konferencia – Vysoká škola Danubius, Fakulta práva Janka Jesenského, Sládkovičovo, Slovenská republika, 28–29 októbra 2016 – S. 180–183.*

13. Іванцова О.В. Особливості криміналістичної класифікації злочинів, що вчинюються у галузі цукрового виробництва / О.В. Іванцова // *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2017 року) У 2-х т. Т. 2 / Відп. ред. Г.О. Ульянова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 414–416.*

14. Іванцова О.В. Тінізація економіки як детермінанта економічної злочинності у галузі цукрового виробництва в Україні / О.В. Іванцова // *Актуальні проблеми правової науки і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (20-21 травня 2017 року, м. Суми) / Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. – Суми : Видавничий дім «Ельдорадо», 2017. – С. 136–138.*

15. Іванцова О.В. Роль органу державного фінансового контролю у протидії злочинності у галузі цукрового виробництва / О. В. Іванцова // *Інноваційні наукові дослідження правового регулювання публічного адміністрування: Матеріали міжнародної наукової конференції (м. Люблін, Республіка Польща, 16–17 червня 2017 р.) – Ч. 2 – С.182–185.*

16. Особливості розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва [Текст] : наук.-метод. рек. / В.Д. Пчолкін, О.В. Федосова, О.В. Іванцова. – Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2017. – 76 с.

АНОТАЦІЯ

Іванцова О. В. Криміналістична характеристика та особливості розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» – Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2018.

Дисертацію присвячено дослідженню криміналістичної характеристики та особливостей розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва. Досліджено стан злочинності у галузі цукрового виробництва та її детермінанти. Окреслено наукові підходи щодо криміналістичної класифікації економічних злочинів, зокрема тих, що вчиняються у галузі цукрового виробництва. Визначено особливості криміналістичної характеристики злочинів у галузі цукрового виробництва, її елементів та кореляційні зв'язки між ними. Розглянуто організаційні засади та тактичні завдання досудового розслідування. Встановлено особливості слідчих ситуацій та формування версій при розслідуванні злочинів у галузі цукрового виробництва. Досліджено питання організації взаємодії слідчих з оперативними підрозділами, контролюючими органами під час розслідування злочинів, що вчиняються у галузі цукрового виробництва. Визначено особливості підготовки та проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Обґрунтовано можливості проведення судових експертиз у кримінальному провадженні та розроблено рекомендації щодо їх підготовки.

Ключові слова: галузь цукрового виробництва, криміналістична характеристика, тактичні завдання розслідування, слідчі ситуації, взаємодія, слідчі (розшукові) дії, судова експертиза.

АННОТАЦИЯ

Иванцова О. В. Криминалистическая характеристика и особенности расследования преступлений в сфере сахарного производства. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, Министерство образования и науки Украины. – Харьков, 2018.

Диссертация посвящена исследованию криминалистической характеристики и особенностей расследования преступлений в сфере сахарного производства. Исследовано состояние преступности и её детерминанты в данной сфере. Определены научные подходы к криминалистической классификации экономических преступлений, в частности тех, которые совершаются в сфере сахарного производства. Определены особенности криминалистической характеристики преступлений в сфере производства сахара, ее элементы и корреляционные связи между

ними. Рассмотрены организационные основы и тактические задания досудебного расследования. Установлены особенности следственных ситуаций и формирования версий при расследовании преступлений в сфере сахарного производства. Исследован вопрос организации взаимодействия следователей с оперативными подразделениями, контролирующими органами во время проведения расследования преступлений в сфере сахарного производства. Определены особенности подготовки и проведения следственных (розыскных) и негласных следственных (розыскных) действий. Обоснованна возможность проведения судебных экспертиз в уголовном производстве и разработаны рекомендации по их подготовке.

Ключевые слова: сфера сахарного производства, криминалистическая характеристика, тактические задания расследования, следственные ситуации, взаимодействие, следственные (розыскные) действия, судебная экспертиза.

SUMMARY

Ivantsova O.V. Criminalistic characteristics and peculiarities of investigation of crimes in the sphere of sugar production. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Science in Law. Speciality 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic examination, operatively-search activity. – Kharkov National University named after V.N. Karazin, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2018.

The dissertation is devoted to the research of the features of criminalistic characteristics and peculiarities of investigation of crimes in the sphere of sugar production. The state of crime and determinants of crime in the field of sugar production are investigated. The scientific approaches to the forensic classification of economic crimes, in particular those that are committed in the sphere of sugar production, are outlined. The peculiarities of criminalistic characteristics of economic crimes in this field, its elements and correlation relations between them are determined. The organizational principles and tasks of pre-trial investigation are considered. The peculiarities of investigative situations and the formation of versions in the investigation of crimes are established. The issue of organizing the interaction of investigators with operational units and other supervisory bodies is researched. The peculiarities of preparation and conducting of investigative (search) and secret investigative (search) actions are determined. The possibility of conducting forensic examinations in criminal proceedings is substantiated and recommendations on their preparation are developed.

Key words: sphere of sugar production; criminalistic characteristics of crime; tactical investigation tasks; investigative situations; interaction; investigative (search) actions; forensic examination.